

«خیانت» نگاهی حقوقی به مسئله

Photo: Mukhina1/Bigstock.com

دنا دادبه

نسرین راننده آژانس است. او بدون این که خودش متوجه شود عاشق یکی از مسافران دائمی اش شده که دو سال از خودش کوچک تر است. او ابتدا خیلی سعی کرد تا وجود این حس را انکار کند ولی به تدریج متوجه شد با دیدن او نمی تواند از تپیدن قلب و لرزش دست هایش جلوگیری کند. پس از مدتی تصمیم گرفت محل کار خود را تغییر دهد چون احساس می کرد ادامه آن باعث می شود بر خانواده اش تمرکز نداشته باشد. نسرین اما پس از مدتی متوجه شد همسرش با دختر جوانی رابطه دارد. او با تعقیب همسرش دریافت آن ها یکدیگر را در خانه ای که همسرش برای دختر جوان تهیه کرده است، ملاقات می کنند.

نسرین حتی با کمک وکیل هم نتوانست از همسرش جدا شود چرا که همسرش در همه جلسات دادگاه ادعا کرده که او و زندگی اش را دوست دارد.

با صحبتی که با چند نفر از دوستانم در ایران می کنم، متوجه می شوم دوست پسر داشتن زنان متاهل بر خلاف این که در ظاهر موضوعی نهی شده و قبیح است ولی بسیار شایع است. همان طور که دوست دختر داشتن مردان متاهل بسیار متداول است. عاشقی بعد از ازدواج یکی از واقعیت های جامعه ایران است. واقعیتی که نه آماری برای آن وجود دارد و نه شفاف سازی.

بدون پرداختن به این موضوع که دلایل برقراری این نوع رابطه از سوی مرد یا زن چیست، می خواهیم آثار حقوقی برای مرد و زن را در این موضوع بررسی کنیم.

جایگاه خیانت در قوانین ایران

خیانت در قوانین مدنی و کیفری ایران جرم انگاری نشده است. از سوی دیگر از آنجایی که مردان طبق قوانین ایران بدون نیاز به اثبات ادعا می توانند همسرشان را طلاق دهند، سؤال این است که آیا زنان می توانند با تکیه بر ادعای خیانت همسرشان، از همسر خود طلاق بگیرند یا خیر؟

آیا زن با استناد به وجود رابطه شوهر با شخص ثالث می تواند طلاق بگیرد؟

بر اساس ماده ۳۳۱۱ قانون مدنی «مرد می تواند با رعایت شرایط مقرر در این قانون با مراجعه به دادگاه تقاضای طلاق همسرش را بنماید.»

بنابراین اگر مرد بخواهد زن خود را طلاق دهد باید به دادگاه رجوع و دادگاه پس از تلاش در جهت سازش و آشتی در صورت عدم موفقیت حکم طلاق را صادر می کند. این بدان معناست که مرد هر زمان که بخواهد می تواند همسرش را طلاق دهد.

بر عکس مردان که هر زمان اراده کنند، می توانند همسر خود را طلاق دهند، موجبات طلاق برای زنان محدود است و تقاضای طلاق از سوی زن مشروط به شرایطی است.

این شرایط از این قرار هستند:

- خودداری یا عجز شوهر از دادن نفقه
- عسر و حرج
- غیبت شوهر بیش از چهار سال
- سوء معاشرت
- ابتلا به امراض مسری صعب العلاج
- اختیار همسر دیگر بدون رضایت زوجه
- محکومیت به ۵ سال حبس
- ابتلا شوهر به هرگونه اعتیاد مضر که به تشخیص دادگاه به اساس زندگی خانواده خللی وارد آورد و ادامه زندگی زناشویی را غیر ممکن سازد

- هرگاه شوهر زندگی خانوادگی را ترک کند، تشخیص ترک زندگی خانوادگی با دادگاه است
- در صورتی که شوهر در اثر تکاب جرمی که مغایر حیثیت خانوادگی و شان زن باشد به حکم قطعی در دادگاه محکوم شود. تشخیص این موضوع که آیا جرم مغایر حیثیت و شان خانوادگی است، با توجه به وضعیت و موقعیت طرفین، عرف و موازین دیگر با دادگاه است

همان‌طور که عنوان شد، خیانت شوهر نمی‌تواند از دلایل طلاق برای زن باشد ولی یکی از آثار خیانت می‌تواند ارسال ایمیل، پیام و یا حتی که محتوای عاشقانه دارد، باشد. این در حالی است که مهم‌ترین علت طلاق در سال ۴۹۳۱، خیانت همسران گزارش شده است. با توجه به این‌که این‌گونه مستندات، جزء دلایل اثبات‌کننده جرم در قوانین ایران پیش‌بینی نشده است ولی از آنجایی که یکی از دلایل اثبات دعوا «اماره» است، قاضی می‌تواند این‌گونه مستندات را در تصمیم‌گیری خود به عنوان «اماره» لحاظ کند.

آیا خیانت شوهر را می‌توان از مصادیق عسر و حرج دانست؟ ح خانی «وکیل پایه یک دادگستری تهران معتقد است مفهوم عسر و حرج می‌تواند دایره اختیارات زنان را برای درخواست طلاق وسیع‌تر کند. او به خانه امن می‌گوید: اگر خیانت مرد، شرایط زندگی را برای زن دشوار کند می‌تواند به مثابه عسر و حرج تلقی شود. با این تفسیر شاید بتوان نتیجه گرفت که خیانت مرد به زن نیز می‌تواند یکی از مصادیق عسر و حرج تلقی شود.»

او اضافه می‌کند: «با این وجود، هرگاه زن بخواهد با استناد به عسر و حرج از شوهرش طلاق بگیرد باید به دادگاه رجوع کند و وجود آن را اثبات کند و این به معنی این است که باید دلایل و مستندات کافی به قاضی ارائه دهد. این‌جاست که اثبات عسر و حرج در مقابل قاضی دشوار می‌شود.»

خانی در پاسخ به این سؤال که آیا وجود رابطه اینترنتی از قبیل ایمیل، چت و ... می‌تواند در دادگاه به عنوان دلیل برای اتهام خیانت ارائه گردد، می‌گوید: «در صورتی که زن چنین مستندی در دست داشته باشد می‌تواند با مراجعه به مجتمع‌های قضایی خانواده از قاضی بخواهد مستنداتش را به عنوان اماره در نظر بگیرد و رای موافق به عسر و حرج دهد.»

او ادامه می‌دهد: «وجود ایمیل، اس‌ام‌اس و ... می‌تواند اماره محسوب شود و قاضی به تشخیص خود می‌تواند آن را مدرکی دال بر احراز خیانت و پس از آن اثبات عسر و حرج به کار برد. از سوی دیگر نیز حتی ارسال فیلم یا فایل صوتی به وسیله اینترنت که نشانگر خیانت باشد، تنها می‌تواند مشمول جرایم رایانه‌ای تلقی گردد، نه جرمی تحت عنوان خیانت.»

خانی که تجربه ۰۱ سال وکالت در دادگاه‌های ایران دارد می‌گوید: «با این وجود، من تا به حال هیچ پرونده طلاقی مبنی بر عسر و حرج به نفع زن، به دلیل خیانت شوهر در دادگاه‌های خانواده ندیده‌ام. اما بر عکس بسیار دیده‌ام مردانی که با مطرح کردن موضوع خیانت زن، بدون ارائه دلیل و مدرکی خواستار طلاق یک‌طرفه شده‌اند و قاضی به دلیل این‌که مرد حق طلاق دارد، بدون درخواست اثبات ادعای مرد، رای مثبت به طلاق داده است.»

رابطه نامشروع جنسی نیز می‌تواند یکی دیگر از آثار خیانت باشد که در قانون مجازات اسلامی مشمول مجازات حد یا تعزیر قرار گرفته است. نکته مهم اما این‌جاست که آیا زن و مرد در صورت برقراری رابطه جنسی غیرمشروع، در شرایط برابر، آیا آثار حقوقی برابر نیز دارند؟

مجوز قتل زن، در دست شوهر

نرمین همسر یکی از پزشکان مشهور تهران است. می‌گوید: «وقتی فهمیدم همسرم با بیمارانش رابطه برقرار می‌کند، سعی کردم این موضوع را با گفتگو با او در میان بگذارم. همسرم این موضوع را انکار نکرد و گفت زندگی شخصی من به خودم مربوط است. تو هم می‌توانی زندگی شخصی خودت را داشته باشی. از همان روز تصمیم گرفتم زندگی شخصی خودم را که پر از تنهایی بود با دوست پسرم تقسیم کنم.»

در پاسخ به این سؤال که اگر همسرش این موضوع را بفهمد چه عکس‌العملی خواهد داشت می‌گوید: «او خودش این را از من خواست. من هم با این وجود که از درون خوش‌حال نبودم و عذاب می‌کشیدم ولی سعی کردم وقت خودم را با دوست پسرم پر کنم. ناگفته نماند یک روز همسرم مدرکی دال بر وجود رابطه جنسی‌ام با دوست پسرم پیدا کرد. با همان مدرک تهدیدم کرد که می‌تواند مرا به قتل برساند و قانون این اجازه را به او داده است.»

واقعیت این است که قانون‌گذار ایران در شرایطی که مجازات اعدام در سراسر دنیا نقض مطلق حقوق بشر تلقی می‌شود، برای مرد این حق را قائل شده که همسر خود را به قتل برساند و قصاص و دیه‌ای متوجه او نباشد.»

ماده ۲۰۳ قانون جدید مجازات اسلامی مقرر کرده است در صورتی که زوج، همسر خود را در حال زنا با مردی ببیند، می‌تواند او و آن مرد را به قتل برساند. با وجود این‌که در تبصره این ماده قانون‌گذار سعی کرده دایره این موضوع را محدود کند ولی گنجانیدن دوباره این قانون پس از اصلاح قانون مجازات اسلامی حتی با وجود اختلاف نظر علما جای تامل دارد.»

یکی از ایرادات اساسی در نظر گرفتن چنین حقی برای مرد این است که قانون‌گذار اختیار سلب حیات انسانی را به دست انسانی دیگر سپرده است. انسانی که جایز الخطاست و ممکن است به دلایل گوناگون در آن لحظه حساس، مرتکب خطا و یا توهم شود.

ایراد دیگر این که قانون‌گذار، تخصص شغل قضاوت و پس از آن اجرای حکم را به دست فردی معمولی در جامعه سپرده است. این در حالی است که حتی قوانین فقهی نیز تلاش می‌کنند تا در چنین شرایطی به شیوه‌های مختلف شرایط بخشش گناه کار را فراهم کنند.

از سوی دیگر برای زنان در شرایط برابر، چنین حقی در نظر گرفته نشده است. یعنی در صورتی که زن، همسرش را در حال زنا با زن دیگری که شوهر دارد ببیند، باید در دادگاه وجود زنا را اثبات کند. اثبات زنا نیز مراحل دشواری دارد چرا که قانون‌گذار به طور ضمنی اراده کرده است شرایط اثبات آن به سهولت نباشد.